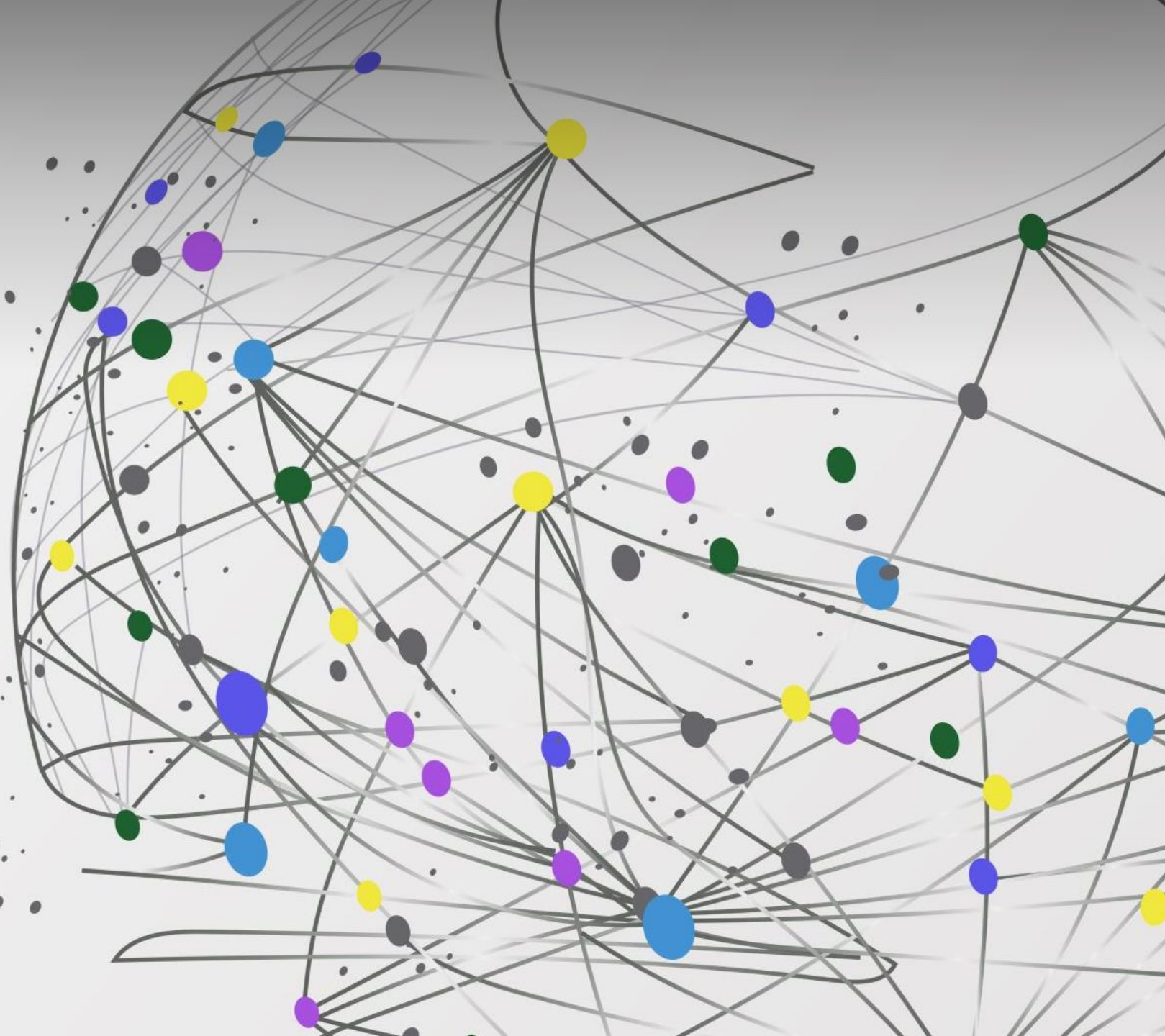

ЛЕКЦІЯ №2

ОЦІНКА ВПЛИВУ НА
ДОВКІЛЛЯ: ПРАВОВА
БАЗА, ЕТАПИ,
ВИЗНАЧЕННЯ
ВПЛИВІВ,
ГРОМАДСЬКІ
ОБГОВОРЕННЯ,
АЛЬТЕРНАТИВИ,
КУМУЛЯТИВНІ
ЕФЕКТИ

Значення ОВД як ключового інструменту екологічної політики

Правова база

Етапи процедури ОВД

Визначення впливів

Розгляд альтернатив

Кумулятивні ефекти

1. ЗНАЧЕННЯ ОВД ЯК КЛЮЧОВОГО ІНСТРУМЕНТУ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

7 причин, чому ОВД - ключовий інструмент екологічної політики

1. Превентивний механізм:
запобігання шкоді ще на етапі планування

2. Інтеграція екологічних аспектів
у прийняття рішень

3. Відповідність міжнародним
зобов'язанням (ЄС, конвенції)

4. Прозорість і участь громадськості
у процесі

5. Інструмент сталого розвитку
(SDGs 6, 11, 13, 15)

6. Зменшення ризиків для бізнесу
та держави

7. Ефективне управління
природними ресурсами

ПРЕВЕНТИВНИЙ МЕХАНІЗМ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ

- ОВД дозволяє виявляти потенційні негативні впливи до початку реалізації проєкту. Це дає можливість уникнути або мінімізувати шкоду ще на стадії планування, а не після її виникнення.

ENVIRONMENTAL
ДОВКІЛЛЯ

ІНТЕГРАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ У ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ

- Завдяки процедурі ОВД екологічні фактори стають невід'ємною частиною ухвалення управлінських та інвестиційних рішень. Це формує більш збалансовану політику, яка враховує не лише економічні вигоди, а й довгострокові екологічні та соціальні наслідки.

ВІДПОВІДНІСТЬ МІЖНАРОДНИМ ЗОБОВ'ЯЗАННЯМ

- ОВД є одним із ключових інструментів у праві ЄС (EIA Directive) і міжнародних конвенціях (Еспо, Оргуська). Для України її застосування:

сприяє гармонізації законодавства з ЄС,

є складовою виконання Угоди про асоціацію,

підвищує довіру міжнародних інвесторів.

ПРОЗОРІСТЬ І ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ ПРОЦЕСІВ

- ОВД забезпечує участь громадськості у прийнятті рішень:

публічні
слухання

консультації з
місцевими
громадами

врахування
думки
зацікавлених
сторін

Це зміцнює соціальну довіру та знижує рівень конфліктів.

ІНСТРУМЕНТ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

- ОВД сприяє досягненню Цілей сталого розвитку (SDGs), особливо:

SDG 6 – чиста вода та санітарія

SDG 11 – сталий розвиток міст і громад

SDG 13 – боротьба зі зміною клімату

SDG 15 – збереження екосистем суші.

Таким чином, ОВД інтегрує екологічні пріоритети у стратегії розвитку.

ЗМЕНШЕННЯ РИЗИКІВ ДЛЯ БІЗНЕСУ ТА ДЕРЖАВИ

- Виконання процедури ОВД знижує ризики:

правові (порушення екологічного законодавства)

економічні (штрафи, судові витрати)

репутаційні (конфлікти з громадами, негатив у медіа).

Це робить проєкти більш передбачуваними і привабливими для інвесторів

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРИРОДНИМИ РЕСУРСАМИ

- ОВД створює
основу для:

комплексної оцінки стану
довкілля

прогнозування змін

оптимізації використання
ресурсів (води, енергії, земель)

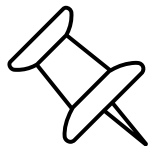
-
- ОВД є ключовим інструментом екологічної політики, оскільки поєднує правові, управлінські та суспільні механізми для забезпечення збалансованого розвитку. Вона дозволяє гармонізувати економічні інтереси з екологічною безпекою, роблячи політику більш стійкою, прозорою та відповідальною.

2. ПРАВОВА БАЗА ОВД *МІЖНАРОДНИЙ РІВЕНЬ*

- Директива Європейського парламенту і ради 2011/92/ЄС від 13 грудня 2011 року про оцінювання впливу деяких публічних і приватних проектів на довкілля (EIA Directive). Базовий документ Європейського Союзу, що регламентує процедуру оцінки впливу на довкілля публічних і приватних проектів, які можуть мати значний вплив на довкілля.
-

ВИЗНАЧАЄ:

01

які проекти
підлягають ОВД
(додатки I та II)

02

мінімальні
вимоги до змісту
звіту

03

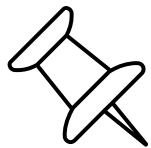
обов'язковість
консультацій із
громадськістю

04

необхідність
врахування
висновків ОВД у
процесі
прийняття рішень

Директива
2014/52/ЄС
Внесла зміни
до базової
Директиви
2011/92/ЄС

КЛЮЧОВІ НОВАЦІЇ:

більша увага до зміни клімату
та біорізноманіття

врахування ризиків для
здоров'я людини

підвищення якості звітів з ОВД
(вимога до компетентності
експертів)

інтеграція принципу
«ресурсоефективності» та
«економіки замкненого циклу»

КОНВЕНЦІЯ ПРО ОЦІНКУ ВПЛИВУ НА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ У ТРАНСКОРДОННОМУ КОНТЕКСТІ (ЕСПО, 1991)

- Головна мета
- Забезпечити, щоб будь-яка держава, яка планує реалізацію діяльності чи проєкту, здатного викликати значний транскордонний вплив на довкілля, попередньо здійснила оцінку цього впливу, поінформувала зацікавлені країни та провела з ними консультації.

ОСНОВНІ ЦІЛІ

- Превентивність**

- Виявлення потенційних негативних впливів ще на етапі планування діяльності.

- Уникнення або мінімізація шкоди довкіллю та здоров'ю населення.

- Транскордонна співпраця**

- Встановлення механізму повідомлення та консультацій між країнами, коли діяльність однієї держави може впливати на іншу.

- Зміцнення міжнародної довіри та партнерства у сфері довкілля.

- Прозорість та участь громадськості**

- Забезпечення доступу громадськості обох країн (ініціатора і постраждалої) до інформації про проект.

- Надання можливості висловити зауваження і пропозиції.

- Гармонізація підходів до ОВД**

- Встановлення єдиних процедурних стандартів для проведення оцінки впливу.

- Підвищення якості і повноти екологічних оцінок у міжнародному вимірі.

- Сприяння сталому розвитку**

- Баланс між економічними інтересами та необхідністю збереження довкілля.

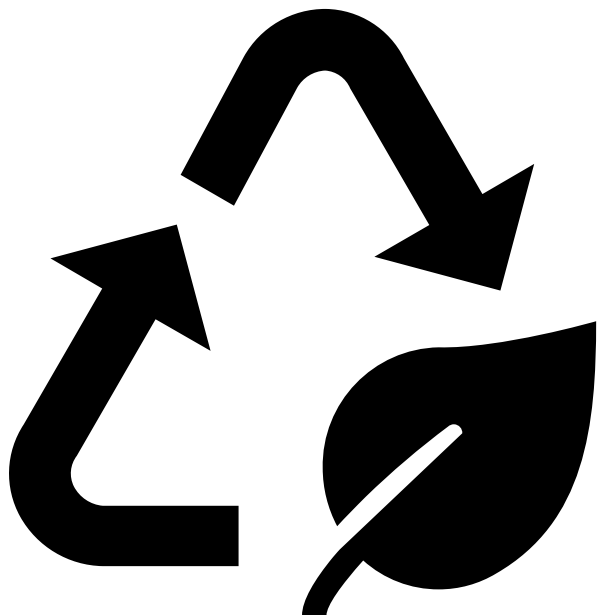
- Врахування довгострокових наслідків при ухваленні рішень щодо проєктів.

НАЦІОНАЛЬНИЙ РІВЕНЬ (УКРАЇНА)

- Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» (2017 р.)
- Закон спрямований на створення прозорої та ефективної системи оцінки впливу на довкілля (ОВД), яка гарантує врахування екологічних аспектів під час ухвалення рішень щодо планованої діяльності, запобігає завданню шкоди довкіллю та забезпечує дотримання міжнародних зобов'язань України.

КОНКРЕТИЗОВАНІ ЦІЛІ

•Превентивний захист довкілля

- Виявлення і попередження негативних впливів ще до початку реалізації проєкту.
- Запобігання незворотним наслідкам для екосистем та здоров'я людей.

•Інтеграція екологічних факторів у процес управління

- Забезпечення того, щоб економічні рішення враховували екологічну безпеку.
- Поєднання розвитку промисловості, енергетики, інфраструктури зі збереженням природних ресурсів.

•Прозорість і участь громадськості

- Обов'язкові консультації, публічні слухання, онлайн-доступ до інформації через **Єдиний реєстр з ОВД**.
- Залучення громадян, органів місцевого самоврядування, НУО до прийняття рішень.

•Виконання міжнародних зобов'язань України

- Гармонізація із законодавством ЄС (EIA Directive 2011/92/EU та 2014/52/EU).
- Реалізація вимог Конвенції Еспо та Оргуської конвенції.
- Євроінтеграційний крок, необхідний для Угоди про асоціацію.

•Удосконалення правової системи охорони довкілля

- Замінено застарілу процедуру «екологічної експертизи».
- Впроваджено чіткі етапи процедури: повідомлення → звіт → обговорення → висновок → рішення.
- Підвищено юридичну визначеність та підзвітність.

•Сприяння сталому розвитку та інвестиційній привабливості

- Забезпечення балансу між господарською діяльністю та екологічною безпекою.
- Зниження ризиків для бізнесу та держави (екологічні конфлікти, штрафи, судові позови).
- Створення сприятливого інвестиційного середовища за рахунок передбачуваних процедур.

ПІДЗАКОННІ АКТИ

•**Постанова КМУ № 1026 (2017)** – порядок проведення громадських слухань.

•**Наказ Мінприроди № 296 (2018)** – методичні рекомендації з підготовки звіту з ОВД.

•**Єдиний реєстр з ОВД**

<http://eia.menr.gov.ua> - онлайн-платформа для доступу до всіх процедур.

ОВД У ЄС ТА УКРАЇНІ: СПІЛЬНЕ ТА ВІДМІННЕ

Критерій	Європейський Союз (EIA Directive)	Україна (Закон «Про оцінку впливу на довкілля», 2017)
Нормативна база	Директива 2011/92/ЄС (зі змінами 2014/52/ЄС)	Закон України «Про ОВД» (2017), підзаконні акти, Єдиний реєстр
Сфера застосування	Перелік проектів у Додатках I (обов'язково) і II (на розсуд держави)	Чіткий перелік видів діяльності у Законі (кар'єри, ТЕС, ГЕС, хімічнотехнічне виробництво тощо)
Етапи процедури	Скопінг → звіт → консультації → висновок → рішення	Повідомлення → звіт → громадські обговорення → висновок → рішення
Громадськість	Обов'язкова участь, відповідно до Організації Конвенції	Обов'язкове громадське обговорення (слухання, письмові зауваження, онлайн-доступ)
Альтернативи	Обов'язковий розгляд альтернативних варіантів (технічних і просторових)	Передбачено у звіті з ОВД (альтернатива 0, технічні й просторові варіанти)
Кумулятивні ефекти	Прямо передбачено в Директиві 2014/52/ЄС	Передбачено Законом України (аналіз сумарних впливів)
Транскордонна процедура	Конвенція Еспо, обов'язкові консультації з іншими державами	Україна – сторона Конвенції Еспо; застосовується при проектах з транскордонним впливом
Якість звітів	Вимоги до кваліфікації експертів, підвищений контроль	Встановлені методичні рекомендації, але питання якості ще у процесі вдосконалення
Прозорість	Публікація документів онлайн, доступність результатів	Єдиний реєстр з ОВД (відкритий онлайн, http://eia.menr.gov.ua)
Роль у політиці	Інструмент інтеграції довкілля в політику ЄС, основа «зеленої угоди»	Інструмент євроінтеграції, виконання Угоди про асоціацію, зміцнення екологічної безпеки

3. ЕТАПИ ПРОЦЕДУРИ ОВД

ЕТАП «ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПЛАНОВАНУ ДІЯЛЬНІСТЬ»

- 1. Сутність етапу
- Це перший і ключовий крок процедури оцінки впливу на довкілля. Він полягає у поданні суб'єктом господарювання офіційної інформації про заплановану діяльність до уповноваженого органу (Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України або відповідного органу на місцях).
- Мета цього етапу – інформування громадськості та органів влади про майбутній проєкт, забезпечення прозорості та старт громадського обговорення.

2. ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ПОВІДОМЛЕННЯ

- Повідомлення має стандартну структуру, яка визначена Законом України «Про ОВД» та методичними рекомендаціями. Воно включає:
- **Опис планованої діяльності:**
 - характер діяльності (будівництво, виробництво, видобуток тощо),
 - технологічні процеси, обладнання, використовувані матеріали.
- **Місце реалізації проєкту:**
 - географічне положення, кадастрові дані, адміністративна територія,
 - опис навколишнього середовища (гідрологія, флора і фауна, наявні природоохоронні території).
- **Масштаби і тривалість діяльності:**
 - обсяг виробництва або видобутку,
 - терміни реалізації (будівництво, експлуатація, закриття).
- **Можливі види впливу на довкілля:**
 - викиди в атмосферу,
 - скиди у водні об'єкти,
 - утворення відходів,
 - шум, вібрація, інші фізичні фактори.
- **Альтернативи реалізації проєкту (за наявності):**
 - «нульовий варіант» (відмова від діяльності),
 - альтернативні технології чи місця розташування.
- **Заходи для запобігання негативним впливам:**
 - екологічні технології, системи очищення, рекультивація,
 - моніторинг і контроль.

3. ПРОЦЕДУРНІ АСПЕКТИ

Повідомлення розміщується у Єдиному реєстрі з ОВД (<http://eia.menr.gov.ua>) у відкритому доступі

Встановлюється строк для надання зауважень і пропозицій від громадськості (як правило, 20 робочих днів)

Органи місцевого самоврядування, НУО та громадяни можуть подати свої коментарі.

4. ЗНАЧЕННЯ ЕТАПУ

Це відправна точка всієї процедури ОВД.

Забезпечує прозорість і доступність інформації про проєкт.

Дозволяє громадськості заздалегідь реагувати і формувати позицію щодо діяльності.

Дає змогу ініціатору врахувати зауваження ще до підготовки звіту з ОВД.

- Таким чином, етап повідомлення виконує інформаційну, превентивну і комунікаційну функції, закладаючи основу для подальшої якісної оцінки впливів.

ЕТАП «СКОПІНГ» У ПРОЦЕДУРІ ОВД

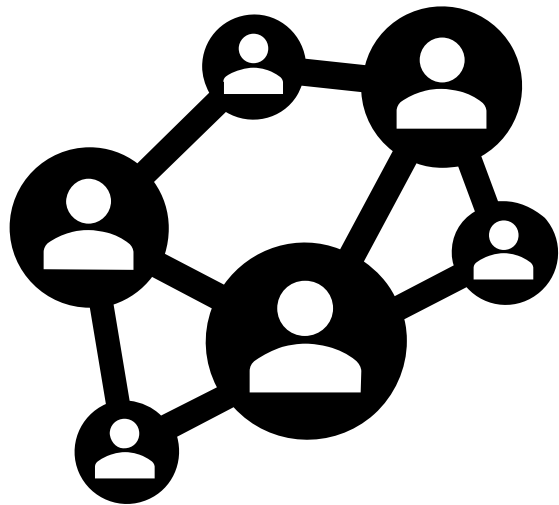
- 1. Сутність етапу
- Скопінг (від англ. *scoring*) – це визначення меж, обсягу та рівня деталізації оцінки впливів, які необхідно врахувати в звіті з ОВД.
- Його завдання – зосередитися на тих аспектах, які є найбільш суттєвими для довкілля та здоров'я населення, і не витрачати ресурси на другорядні фактори.

2. ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ СКОПІНГУ

- **Визначення об'єкта оцінки:** які саме частини проєкту потребують детального аналізу.
 - **Визначення просторових меж:** території впливу (санітарно-захисна зона, басейн річки, зона поширення шуму чи пилу).
 - **Визначення часових меж:** періоди впливу (будівництво, експлуатація, ліквідація).
 - **Вибір компонентів довкілля для оцінки:**
 - атмосфера (викиди, шум),
 - вода (поверхнева, підземна),
 - ґрунти та землекористування,
 - флора і фауна, біорізноманіття,
 - здоров'я населення, соціально-економічні умови.
 - **Визначення методів оцінки:** моделювання, картографування, статистичний аналіз, порівняння з нормативами.
 - **Визначення альтернатив:** включення у дослідження «нульового сценарію» (без реалізації проєкту).
-

3. УЧАСНИКИ ПРОЦЕСУ

Ініціатор діяльності (замовник)

- пропонує початковий обсяг оцінки

Уповноважений орган

- узгоджує та надає офіційні вимоги до складу звіту

Громадськість і НУО

- можуть подавати свої пропозиції щодо того, які аспекти варто оцінювати

Експертні організації

- надають консультації з технічних і наукових питань.
-

4. ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ

Забезпечує фокус на найважливіших екологічних аспектах

Дозволяє уникнути «розмитих» звітів, у яких багато другорядної інформації, але не розглянуті ключові ризики

Допомагає оптимізувати витрати часу і ресурсів на підготовку ОВД

Сприяє прозорості та довірі громадськості, оскільки їхні пропозиції враховуються на ранній стадії.

ЕТАП «ПІДГОТОВКА ЗВІТУ З ОВД»

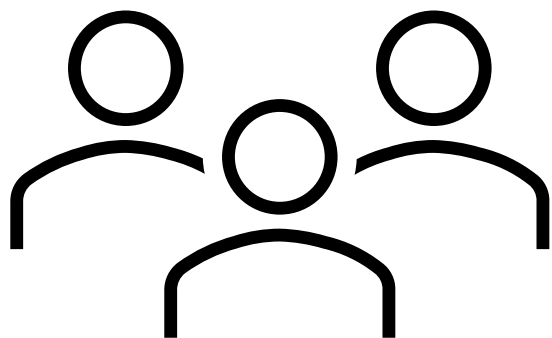

- 1. Сутність етапу
- Звіт з ОВД – це головний документ у процедурі оцінки впливу на довкілля. Він містить системний аналіз усіх можливих екологічних і соціальних наслідків запланованої діяльності, оцінку альтернатив та заходи зі зменшення шкоди.
- Документ готується ініціатором діяльності (замовником) або спеціалізованою організацією/експертами на його замовлення.

2. СТРУКТУРА ЗВІТУ З ОВД

- Відповідно до Закону України «Про ОВД» та Директиви ЄС 2011/92/EU, звіт включає:
 - **Загальна інформація**
 - відомості про замовника;
 - назва та характеристика діяльності;
 - мета реалізації проєкту.
 - **Опис планованої діяльності**
 - технологічні процеси;
 - ресурси, що використовуються (сировина, енергія, вода);
 - обсяги виробництва чи видобутку.
 - **Місце реалізації**
 - географічне розташування;
 - характеристика території (геологія, гідрологія, клімат, біота);
 - природоохоронні зони, культурна спадщина.
 - **Аналіз стану довкілля у зоні впливу**
 - базові дані щодо повітря, води, ґрунтів, біорізноманіття;
 - соціально-економічні характеристики населення.
 - **Визначення та оцінка впливів**
 - прямі, непрямі, короткострокові й довгострокові;
 - кумулятивні ефекти (накопичувальні впливи інших об'єктів);
 - вплив на здоров'я людей, флору, фауну, клімат.
 - **Альтернативи**
 - технічні та просторові варіанти;
 - «нульова альтернатива» (відмова від діяльності).
 - **Заходи зі зменшення негативного впливу**
 - очисні споруди, технології утилізації, енергоефективність;
 - рекультивація земель, компенсаційні заходи для біорізноманіття.
 - **Програма моніторингу**
 - показники, які слід відстежувати після реалізації проєкту;
 - періодичність та відповідальні органи.
 - **Резюме нетехнічною мовою**
 - стислий виклад для громадськості зрозумілими словами.
-

3. УЧАСНИКИ ТА ЇХНЯ РОЛЬ

Замовник/ініціатор – відповідає за
підготовку звіту

Експерти та проектні організації –
здійснюють розрахунки, моделювання,
аналіз

Громадськість – отримує доступ до звіту для
обговорення

Уповноважений орган – перевіряє повноту та
якість звіту

4. ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ

ЕТАП «ГРОМАДСЬКЕ ОБГОВОРЕННЯ»

- 1. Сутність етапу
- Громадське обговорення – це обов’язковий компонент процедури ОВД, який гарантує право громадян на доступ до інформації про довкілля та участь у прийнятті рішень (Оргуська конвенція, 1998 р.).
- Мета – забезпечити прозорість і демократичність процесу, врахувати інтереси місцевих громад, органів самоврядування та НУО.

2. ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ

Інформування населення про плановану діяльність.

Залучення зацікавлених сторін до оцінки ризиків і вигод проєкту.

Збір зауважень і пропозицій для подальшого врахування у висновку з ОВД.

Зменшення конфліктів між інвестором, владою та суспільством.

3. ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ

- **Публічні слухання** – зустрічі із громадськістю у місці реалізації проєкту.
- **Електронні консультації** – через Єдиний реєстр з ОВД (<http://eia.menr.gov.ua>)
- **Письмові зауваження і пропозиції** – у паперовому або електронному вигляді.
- **Інформаційні повідомлення** – публікація в друкованих чи онлайн ЗМІ, оголошення на сайтах органів влади.

4. ПРОЦЕДУРНІ АСПЕКТИ

- **Строк обговорення:** 25 робочих днів (можливе продовження до 35 днів).
- **Хто може брати участь:**
 - мешканці громади;
 - органи місцевого самоврядування;
 - громадські організації;
 - незалежні експерти.
- **Роль уповноваженого органу:**
 - організація слухань;
 - опрацювання та узагальнення коментарів;
 - включення результатів у матеріали ОВД.

5. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Формування «карти зацікавлених сторін» – розуміння, кого і що хвилює

Виявлення соціальних ризиків (протести, судові позови, репутаційні втрати)

Отримання корисних пропозицій щодо заходів зменшення негативного впливу

Посилення довіри до процедури ОВД та легітимності прийнятих рішень.

ЕТАП «ВИСНОВОК З ОВД»

- 1. Сутність етапу
- Висновок з оцінки впливу на довкілля – це офіційний документ, який видається уповноваженим органом (Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України або його територіальними підрозділами).
- Він містить обґрунтовану позицію держави щодо допустимості або умов провадження планованої діяльності.

2. ОСНОВНА МЕТА

3. ЗМІСТ ВИСНОВКУ

- Згідно із Законом України «Про ОВД», висновок включає:
 - **Інформацію про плановану діяльність:** назва, мета, замовник, місце розташування.
 - **Результати оцінки впливів:** ключові наслідки для повітря, води, ґрунтів, біорізноманіття, здоров'я людей.
 - **Результати громадського обговорення:** зауваження, пропозиції, заперечення, які були подані, та спосіб їх врахування.
 - **Аналіз альтернатив:** у т.ч. «нульового варіанту» (без реалізації проєкту).
 - **Встановлені умови провадження діяльності:**
 - заходи зі зменшення негативних впливів,
 - вимоги до технологій і обладнання,
 - зобов'язання з моніторингу.
 - **Висновок щодо допустимості діяльності:**
 - діяльність дозволяється без застережень;
 - діяльність дозволяється за умови виконання екологічних вимог;
 - діяльність забороняється через надмірний вплив.
-

4. ПРОЦЕДУРНІ АСПЕКТИ

- Висновок оприлюднюється у Єдиному реєстрі з ОВД
- Має строк дії (як правило, до 5 років, залежно від специфіки проєкту)
- Є обов'язковим документом для отримання інших дозволів (наприклад, на будівництво чи спеціальне водокористування)
- Може бути оскаржений у суді зацікавленими сторонами.

5. ЗНАЧЕННЯ

- Це **ключовий юридичний результат** усієї процедури ОВД.
 - Він забезпечує:
 - екологічну обґрунтованість господарських рішень;
 - захист прав громадян на безпечне довкілля;
 - виконання міжнародних зобов'язань України (ЄС, Організація та Еспо конвенції).
 - Створює основу для **моніторингу та контролю** діяльності після її початку.
-

ЕТАП «ПРИЙНЯТТЯ РІШЕННЯ ЩОДО ДІЯЛЬНОСТІ»

- 1. Сутність етапу
- Це завершальний етап процедури ОВД, коли компетентний орган або інший орган влади ухвалює рішення щодо допустимості планованої діяльності.
- Рішення приймається на основі висновку з ОВД та враховує результати громадського обговорення, аналіз впливів і встановлені екологічні умови.

2. МЕТА ЕТАПУ

01

Надати **юридичну**
силу результатам ОВД.

02

Визначити, чи може
діяльність бути
реалізована, і якщо
так – то **за яких**
конкретних умов.

03

Забезпечити
дотримання принципу
сталого розвитку:
баланс економічних,
соціальних та
екологічних інтересів.

3. ВАРІАНТИ РІШЕНЬ

- **Діяльність дозволяється без додаткових обмежень** – якщо впливи мінімальні або компенсовані.
 - **Діяльність дозволяється з умовами** – у випадках, коли потрібні додаткові заходи:
 - впровадження найкращих доступних технологій (НДТМ/ВАТ);
 - обмеження потужності виробництва;
 - створення санітарно-захисної зони;
 - регулярний моніторинг і звітність.
 - **Діяльність забороняється** – якщо негативні впливи перевищують допустимі межі і не можуть бути зменшені.
-

4. ХТО УХВАЛЮЄ РІШЕННЯ

- **Уповноважений орган** (Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України або його територіальні підрозділи).
- **Інші дозвільні органи** – під час видачі дозволів (наприклад, на будівництво, спеціальне водокористування, викиди в атмосферу).

5. ПРАВОВІ НАСЛІДКИ

Без врахування висновку з ОВД жоден дозвіл на діяльність не може бути виданий.

Рішення про діяльність стає обов'язковим для інвестора.

Може бути оскаржене в суді громадськістю або НУО у разі порушення процедури чи неврахування зауважень.

Є підставою для державного екологічного контролю під час реалізації проєкту.

6. ЗНАЧЕННЯ ЕТАПУ

Це момент інтеграції екологічної інформації у систему господарських рішень.

Відповідає міжнародним зобов'язанням України (Оргуська конвенція, директиви ЄС).

Підвищує **довіру суспільства** до рішень влади, оскільки вони ґрунтуються на відкритих процедурах.

Сприяє **сталій інвестиційній політиці**, адже інвестори отримують чіткі правила гри.

4. ВИЗНАЧЕННЯ ВПЛИВІВ

- Визначення впливів – це центральний аналітичний блок процедури ОВД, де проводиться системний аналіз взаємодії проєкту з навколишнім середовищем.
- Мета – ідентифікувати всі можливі впливи, оцінити їх інтенсивність, масштаб, тривалість та значущість для довкілля і людини.

Класифікація впливів у процедурі ОВД

```
graph TD; A[Класифікація впливів у процедурі ОВД] --> B[За характером]; A --> C[За часом]; A --> D[За масштабом]; B --> B1[Прямі]; B --> B2[Непрямі]; C --> C1[Короткострокові]; C --> C2[Довгострокові]; C --> C3[Постпроектні]; D --> D1[Локальні]; D --> D2[Регіональні]; D --> D3[Транскордонні];
```

За характером

Прямі

Непрямі

За часом

Короткострокові

Довгострокові

Постпроектні

За масштабом

Локальні

Регіональні

Транскордонні

ЗА ХАРАКТЕРОМ:

Прямі – безпосередній результат діяльності (викиди, скиди, шум).

Непрямі – опосередковані зміни, які виникають через інші процеси (зростання трафіку, вторинне забруднення).

ЗА ЧАСОМ:

Короткострокові – під час будівництва чи монтажу (тимчасове забруднення).

Довгострокові – у процесі експлуатації (стійке навантаження на екосистеми).

Постпроєктні – після закриття об'єкта (рекультивація, відновлення чи залишковий вплив).

ЗА МАСШТАБОМ:

01

Локальні – у
межах проєктної
території.

02

Регіональні – у
басейні річки,
агломерації.

03

Транскордонні –
вплив на
територію
сусідніх країн
(Конвенція Еспо).

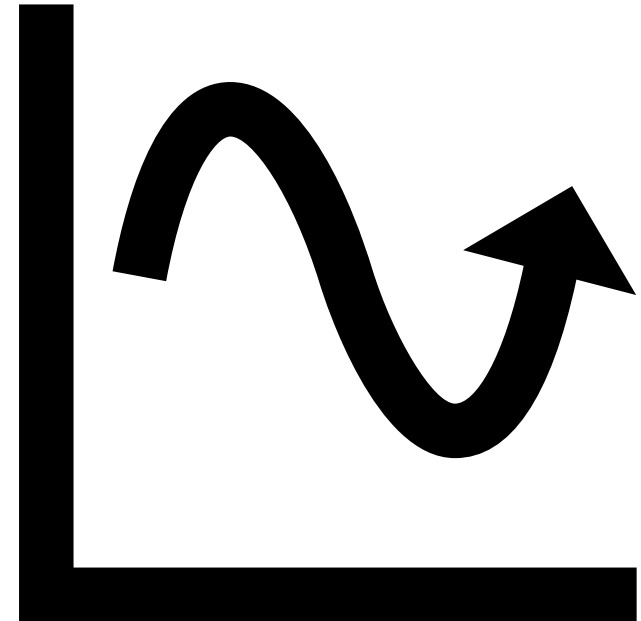
ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ ВПЛИВІВ

- **Атмосфера** – викиди (CO_2 , NO_x , SO_2 , пил), зміна мікроклімату, запахи.
- **Водні ресурси** – скиди стічних вод, зміна гідрологічного режиму, евтрофікація.
- **Ґрунти** – деградація, ерозія, засолення, забруднення важкими металами.
- **Біота** – вплив на флору і фауну, біорізноманіття, екосистемні послуги.
- **Здоров'я людей** – ризики для якості життя, захворюваність, шум, вібрація.
- **Соціально-економічні фактори** – міграція, зміни у структурі зайнятості, ризики для культурної спадщини.

МЕТОДИ ВИЗНАЧЕННЯ ВПЛИВІВ

- **Інвентаризація джерел впливу** (опис усіх джерел викидів і скидів).
- **Моделювання** (розрахунок поширення забруднювачів у повітрі, воді, ґрунтах).
- **Картографування (ГІС-аналіз)** – визначення зон впливу, «гарячих точок».
- **Порівняння з нормативами** (гранично допустимі концентрації, екологічні стандарти).
- **Матриці впливів** (наприклад, матриця Леопольда – перехресний аналіз «діяльність ↔ компонент довкілля»).
- **Оцінка ризику** (ймовірність і масштаб небезпечних наслідків).

КУМУЛЯТИВНІ ВПЛИВИ

- Особливо важливий аспект – **накопичувальний ефект** від декількох джерел або проєктів:
- приклад: кілька кар'єрів у басейні однієї річки → погіршення якості води;
- приклад: промисловість + транспорт → перевищення NO_2 у місті.

У процесі ОВД потрібно аналізувати не лише окремий проєкт, а і його **взаємодію з іншими чинниками довкілля.**

ЗНАЧЕННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ВПЛИВІВ

Це основа для прийняття
обґрунтованого рішення про
реалізацію проєкту.

Дозволяє виявити «**гарячі
точки**» ризику.

Сприяє розробці заходів із
запобігання або зменшення
негативного впливу.

Формує підґрунтя для
подальшого **моніторингу і
контролю**.

5. РОЗГЛЯД АЛЬТЕРНАТИВ

- Розгляд альтернатив – це **обов’язковий компонент звіту з ОВД**, який дає можливість порівняти різні варіанти реалізації планованої діяльності та вибрати той, що має **найменший негативний вплив на довкілля і здоров’я людей**.
Це відображає **принцип запобігання шкоді** та реалізує концепцію сталого розвитку.

ОСНОВНІ ТИПИ АЛЬТЕРНАТИВ

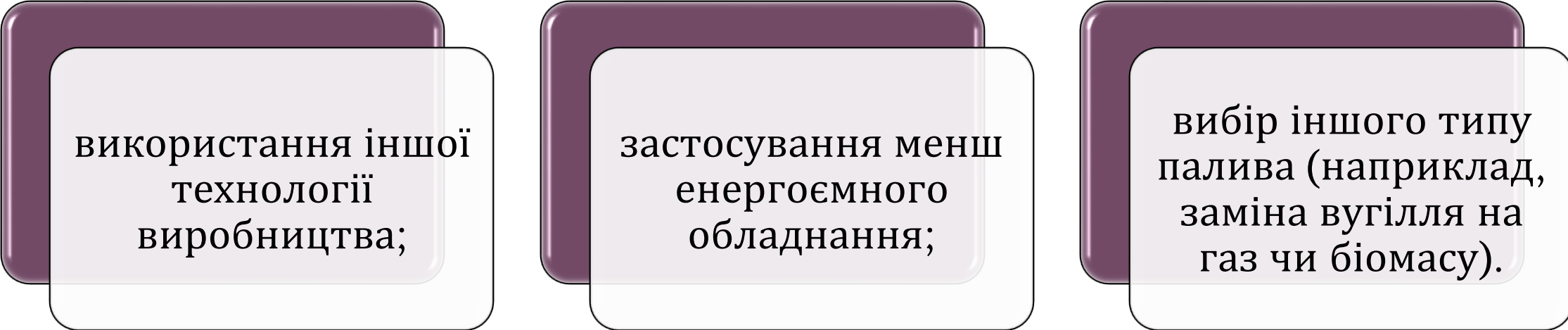
АЛЬТЕРНАТИВА 0 («НУЛЬОВИЙ ВАРІАНТ»)

сценарій «без реалізації проєкту»;

показує, які зміни відбуватимуться в довкіллі, якщо діяльність не буде здійснена;

служить «контрольною точкою» для порівняння з іншими варіантами.

ТЕХНІЧНІ АЛЬТЕРНАТИВИ

використання іншої
технології
виробництва;

застосування менш
енергоємного
обладнання;

вибір іншого типу
палива (наприклад,
заміна вугілля на
газ чи біомасу).

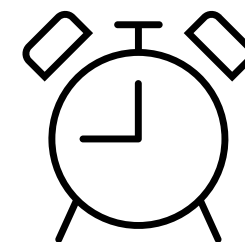
ПРОСТОРОВІ АЛЬТЕРНАТИВИ

розміщення об'єкта в іншому місці;

врахування наявності водних
ресурсів, інфраструктури,
транспортної доступності;

уникнення екологічно чутливих
територій (заповідники, водоохоронні
зони, густонаселені райони).

ЧАСОВІ АЛЬТЕРНАТИВИ (ІНОДІ ВИДІЛЯЮТЬСЯ ОКРЕМО)

зміна строків або
тривалості
реалізації;

приклад:
будівництво
проводити поза
сезоном гніздування
птахів чи рибного
нересту.

ТАБЛИЦЯ-ПОРІВНЯННЯ АЛЬТЕРНАТИВ

Альтернатива	Екологічні критерії	Соціальні критерії	Економічні критерії	Загальна оцінка
Альтернатива 0 (нульовий варіант)	Відсутність нових викидів, але збереження існуючих проблем (звалище, старі технології)	Збереження поточних умов життя, без нових робочих місць	Відсутність інвестицій і розвитку	Низька
Технічна альтернатива (нова технологія, наприклад, піроліз замість спалювання)	Менші обсяги шкідливих викидів, менше CO ₂	Менший ризик для здоров'я населення, краща соціальна прийнятність	Вищі інвестиційні витрати, але довгострокова економія	Середня/Висока
Просторова альтернатива (розміщення об'єкта поза межами міста)	Зменшення локального забруднення, захист населення	Зменшення конфліктів з громадськістю, але вплив на інші громади	Додаткові витрати на інфраструктуру	Середня
Обраний варіант (первинний проєкт)	Вплив на повітря, воду та ґрунти вище, ніж у технічній альтернативі	Високий соціальний ризик (протести)	Найнижчі витрати на старті	Низька

МЕТОДИКА ПОРІВНЯННЯ АЛЬТЕРНАТИВ

Для аналізу застосовуються:

екологічні критерії (викиди, забруднення, вплив на біоту);

соціальні критерії (вплив на громади, здоров'я населення, створення робочих місць);

економічні критерії (витрати, вигоди, окупність проєкту);

інтегральні методи: аналіз багатокритеріального вибору (МСА), аналіз витрат і вигод (СВА).

ПРАКТИЧНІ ПРИКЛАДИ

- При плануванні сміттєпереробного заводу:
 - альтернатива 0 – відсутність заводу → продовження полігонного захоронення;
 - технічна альтернатива – піроліз замість спалювання;
 - просторова альтернатива – розташування за межами міста.
 - При будівництві ГЕС:
 - альтернатива 0 – відмова від будівництва;
 - технічна – гребля іншої висоти або руслова міні-ГЕС;
 - просторова – інша ділянка річки з меншим впливом на біорізноманіття.
-

ЗНАЧЕННЯ РОЗГЛЯДУ АЛЬТЕРНАТИВ

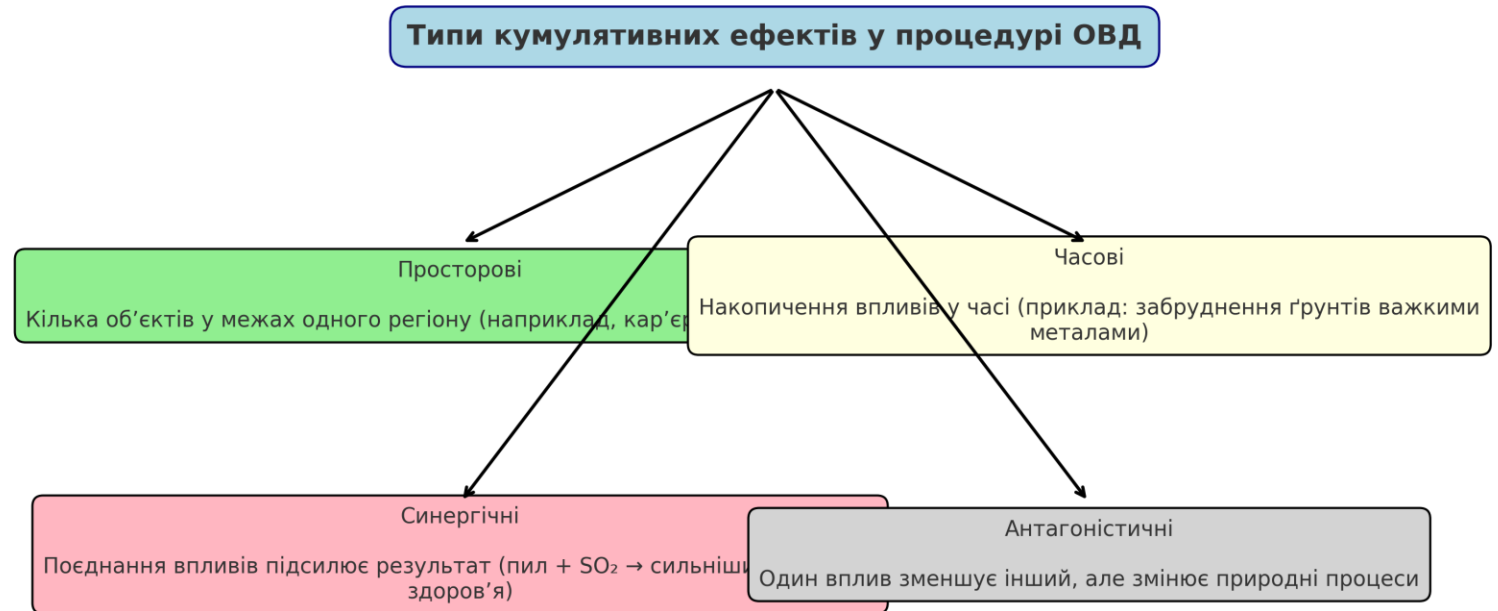
- Забезпечує **обґрунтованість** рішень.
- Дозволяє врахувати **пропозиції громадськості**.
- Мінімізує ризик екологічних і соціальних конфліктів.
- Відповідає вимогам міжнародних угод (Директива 2011/92/ЄС, Конвенція Еспо).

6. КУМУЛЯТИВНІ ЕФЕКТИ

- **Кумулятивні ефекти** – це сукупний вплив на довкілля від кількох джерел чи проєктів, який може бути значно більшим, ніж проста сума окремих впливів.
Це явище пояснюється тим, що різні впливи можуть:
 - **накопичуватися** (наприклад, забруднення важкими металами у ґрунті протягом десятиліть);
 - **посилювати один одного** (синергічний ефект – пил + викиди SO_2 = сильніший вплив на дихальну систему);
 - **тривати довго** навіть після завершення діяльності (залишковий вплив після закриття шахти чи полігону).
-

ТИПИ КУМУЛЯТИВНИХ ЕФЕКТІВ

ПРИКЛАДИ КУМУЛЯТИВНИХ ЕФЕКТІВ У ПРОЦЕДУРІ ОВД

Тип кумулятивного ефекту	Приклад	Характер впливу
Просторові	Декілька гранітних кар'єрів у басейні річки Уж (Житомирщина)	Погіршення якості води через одночасний скид дренажних вод, підвищення концентрацій завислих речовин і сульфатів
Часові	Довготривала експлуатація ТЕС на вугіллі	Накопичення важких металів і золи у ґрунтах протягом десятиліть, що призводить до деградації земель
Синергічні	Промислові викиди (NO ₂ , SO ₂) + інтенсивний автотранспорт у місті	Поєднання викидів створює смог, значно сильніший за окремий вплив кожного джерела
Антагоністичні	Теплове забруднення води (ГЕС, ТЕС) + підвищене біогенне навантаження	Часткове зменшення цвітіння водоростей за рахунок високої температури, але водночас посилення дефіциту кисню у водоймі

МЕТОДИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ КУМУЛЯТИВНИХ ЕФЕКТІВ

Матриці та
контрольні списки
– систематизація
джерел впливів.

ГІС-
картографування –
виявлення зон
накладання впливів.

Моделювання
сценаріїв – прогноз
сумарних змін у
довкіллі.

Моніторинг
довготривалих
трендів – аналіз
змін якості води,
ґрунтів, повітря.

Аналіз «baseline +
trend» – порівняння
стану довкілля до
проєкту і після
кількох проєктів.

ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ОВД

- Визначення кумулятивних ефектів дозволяє:
 - уникнути **недооцінки ризиків**;
 - побачити **реальну картину навантаження на довкілля**;
 - виявити потребу у **регіональних чи комплексних заходах**, а не лише у межах одного проєкту;
 - виконати міжнародні зобов'язання (Конвенція Еспо вимагає враховувати транскордонні кумулятивні ефекти).
-